

ГАЗЕТА

КАРАЗІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

COGNOSCERE. DOCERE. ERUDIRE.

Видається з 1 січня 1817 року

Випуск 5 від 30 травня 2026 року

КАРАЗІНСЬКА ВЕСНА ІНТЕЛЕКТУ

Освіта, що змінює простір і майбутнє

ЖІНКИ В НАУЦІ

«БЕЗ ІСТОРІЇ НЕМАЄ ЛЮДИНИ», – ЛЮДМИЛА ПОСОХОВА, ДОКТОРКА ІСТОРИЧНИХ НАУК

Цієї зими до Міжнародного дня жінок і дівчат у науці було урочисто нагороджено професорку кафедри історії України, докторку історичних наук Людмилу Посохову за сумлінну працю, професіоналізм та вагомий внесок у науку.

«Того дня я побачилась із багатьма жінками з різних університетів Харкова, було дуже сильним почуття спільності!» – згадує професорка. *«Я побачила, що навіть у такій непростий воєнний час, багатьох із нас об'єднує наука. Це свято існує не так давно, але воно засвідчує, що за останні десятиліття відбулися значні зміни в доступі жінок до науки. На нашому історичному факультеті жінок також побільшало — це мої колеги Вікторія Іващенко, Юлія Кісельова, Ольга Павлова, Оксана Ручинська, Анастасія Ховтура, Ірина Шрамко та інші. Я ж стала першою докторкою історичних наук і професоркою на нашому факультеті. Не можу не відзначити першу жінку в історії нашого університету, котра стала ректоркою, Тетяну Кагановську».*

– Що свого часу привело вас до дослідження історії України?

– Вважаю себе щасливою людиною, адже моє зацікавлення історією почалося ще в школі, коли я захопилася давньоруською культурою. В університеті почала писати курсові роботи з цієї теми. Втім, я б хотіла сказати не стільки про те, що мене привело до історії, скільки про тих людей, які підтримували мене на цьому шляху. Це насамперед мої шкільні вчителі та університетські викладачі, адже завдяки їм я сформувалася як професійний історик. Хочу із вдячністю згадати Сергія Куделка, Михайла Бердугу, Юрія Журавського, Бориса Зайцева, а також усіх викладачів кафедри історії України, з якими я спілкувалася під час навчання та в подальші роки. Говорячи про мій шлях

у науці, зазначу, що своїми вчителями вважаю й деяких колег з інших університетів. Значний вплив на мене здійснила відома історикня Наталя Яковенко. Вона рецензувала мою монографію та чимало статей, з нею я обговорювала деякі свої ідеї. Також важливим для мене є спілкування з «колегами по цеху» – Максимом Яременком та Наталею Старченко, Олегом Журбою та Тетяною Литвиною, Володимиром Склокіним та Миколою Симчичем. Обговорення наукових проблем із колегами спонукає переосмислювати власні дослідження й краще розуміти, у якому напрямі далі рухатися.

– Ви є авторкою понад 190 наукових праць. Яку з них вважаєте найбільш значущою?

– Передусім це монографія, яка передувала захисту докторської дисертації й стала підсумком багатьох років досліджень – «На перехресті культур, традицій, епох: православні колегуми України наприкінці XVII – на початку XIX ст.». Я досліджувала специфіку православною колегуми як типу закладу освіти й показала прояви культурної амальгами західноєвропейської та східнослов'янської традицій. До речі, Харківський колегіум справедливо називають першою сторінкою в історії нашого університету. Більшість моїх досліджень присвячені історії освіти в Україні ранньомодерної доби, однак останніми роками я захоплююсь інтелектуальною історією, зокрема історією читання. Торік вийшла моя стаття в «Українському історичному журналі», присвячена працям філософів доби Просвітництва, котрі були представлені в приватних бібліотеках українських інтелектуалів XVIII століття. У цій розвідці показую, як активно вони реагували на виклики Просвітництва, були обізнані з ідеями європейських мислителів, читали їхні книжки та передавали їх колегам.

Отже, можна казати про специфіку «українського Просвітництва». Деякі висновки, на мій погляд, є доволі новаторськими.

– Якими зі своїх досягнень найбільше пишаєтесь?

– Моїми учнями! Мій перший аспірант Роман Любавський нині очолює кафедру історії України. Серед моїх аспірантів і дипломників є й ті, хто сьогодні обіймає важливі посади: заступники декана Павло Єремєєв і Євген Захарченко, кураторка студентської науки на факультеті Анастасія Ховтура. Також хочу згадати Олександра Новака, який захистив дисертацію в грудні 2023 року й нині працює в музеї історії університету. Це молоді, амбітні й дуже талановиті люди. Сьогодні вони вже не потребують моїх порад так, як раніше, вони йдуть власним шляхом, а я радію їхнім успіхам. Впевнена, що вони збережуть і гідно продовжать кращі традиції Каразінського університету.

ЖІНКИ В НАУЦІ

– Як змінилося покоління студентів за роки вашої викладацької діяльності?

– Це непросте питання, але можемо говорити про кілька тенденцій. З одного боку, сучасні студенти навчалися в школі, а тепер і в університеті, у дуже складних умовах: спершу пандемія COVID-19, а згодом – повномасштабна війна. Це, безумовно, вплинуло на якість освіти. Маємо студентів, які або майже не навчалися офлайн, або проводили в аудиторіях обмаль часу. З іншого боку, сьогоднішні студенти мають можливості, яких ще відносно недавно не існувало. Йдеться про сучасні технології, що дозволяють вивчати мови, працювати з архівними джерелами, а також про можливості міжнародного спілкування. Це робить нове покоління відмінним від попередніх. Можливо, вони більш амбітні. Знаєте, університетські рейтинги часто створюють враження, що рівень закладу визначається викладачами, але я переконана, що він значною мірою залежить від студентів. Які студенти – такий і університет. І поки ми маємо талановитих та мотивованих студентів, у нашого університету є майбутнє.

29 січня 2022 р. Святкування Дня університету в Музеї історії

– Які навички сьогодні є ключовими для майбутніх істориків?

– Таких навичок багато. Історичний факультет формує вміння працювати з великими масивами інформації, здійснювати верифікацію фактів, працювати з різними типами джерел. До речі, саме на цьому зробила наголос моя дипломниця, випускниця 2021 року, Світлана Ткачук, котра зараз працює в «Укрінформі» (зустріч з нею цьогогоріч відкрила Тиждень кар'єри на нашому факультеті). Ці компетентності дозволяють випускникам реалізовувати себе не лише в академічній сфері, а й у широкому спектрі гуманітарних професій. Наші студенти мають реальні досягнення, які демонструють застосування цих навичок у практичному житті. Це підтверджується і тим, скільки випускників працюють за фахом або в суміжних галузях.

– Як змінювалося ваше бачення історії як науки протягом років?

– Історична наука є доволі динамічною. За останні десятиліття відбулися суттєві зміни, пов'язані передусім із застосуванням нових методологічних

7 грудня 2023 р. після захисту дисертації Олександра Новака ка кафедрі історії України

ЖІНКИ В НАУЦІ

підходів та впровадженням цифрових технологій у процесі дослідження історії. Наприклад, зараз активно розвиваються такі напрями, як інтелектуальна або культурна історія. Йдеться не стільки про історію культури, скільки про вивчення культурних практик. Це та ж історія читання, або історія емоцій, гендерні дослідження тощо. Історики все частіше використовують технологію баз даних. Такі підходи й методи ще не застосовували, коли я лише починала свій шлях у науці, тому надалі мені було надзвичайно цікаво спробувати застосувати ці новації щодо ранньомодерної історії України. Важливу роль у цьому відіграли міжнародні проекти та співпраця з науковцями з різних країн. Для мене серйозним викликом стала підготовка колективної монографії з історії культурно-музичного життя XVII–XVIII століть із німецькими дослідниками. Вона була опублікована у видавництві “De Gruyter”. Окремо хочу згадати участь у міжнародному проекті, результатом якого стала колективна монографія “Eighteenth-

Century Ukraine. New Perspectives on Social, Cultural, and Intellectual History”, що вийшла англійською мовою у 2023 році у видавництві “McGill-Queen’s University Press”. Ідея полягала в тому, щоб представити українську історію XVIII століття західному читачеві завдяки цим новітнім підходам. Для мене була велика честь долучитися до такого проекту.

– Яку роль історія відіграє в умовах війни та суспільних трансформацій?

– Без історії немає людини, тому важливу роль вона відігравала завжди. Кожен із нас ставить собі запитання: Хто я? Звідки? І якщо ми не знаходимо відповідей, то потім складно рухатися вперед. Історія є основою для будь-якого суспільства, і всі ми маємо відчувати свою відповідальність за те, що з часом стане історією. Вона формує нас як громадян. Війна триває, багато випускників нашого факультету зі зброєю в руках захищають Україну... є й загиблі, на жаль. Україна має глибоку й славу історію — нам є чим пишатися. Свою історію треба знати

й вміти захищати.

Коли у 2022 році почалося повномасштабне вторгнення, мої колеги з різних університетів запропонували свою підтримку. Зокрема з професоркою університету Ерлангена-Нюрнберга Юлією Обертрайс ми організували українсько-німецький колоквиум «Історіописання у часи війни та вигнання», у межах якого співпрацювали українські та німецькі дослідники. Ці зустрічі регулярно відбувалися у 2022–2023 роках і стали для нас важливим жестом європейської солідарності. Мене вразило, як активно долучалися німецькі науковці з різних університетів, їхній інтерес до нашої історії. У той час ми особливо гостро відчували, наскільки важливо продовжувати вивчення історії України навіть під час війни. Наш університет робить усе можливе, щоби наука продовжила виконувати свою місію. І ця стійкість університетської спільноти справді вражає.

Меланія РИБАЛКО.

